

Almannapjónusta

Öflug almannapjónusta er ein af grunnstoðum velferðarsamfélagsins. Eitt af meginhlutverkum hins opinbera er að halda uppi öflugum velferðarkerfi þar sem landsmönnum er tryggð örugg framfærsla, heilbrigðis- og félagspjónusta, menntun og öryggi, óháð búsetu. Velferðarkerfið á að fjármagna úr sameiginlegum sjóðum landsmanna og tryggja öllum framúrskarandi þjónustu án tillits til greiðslugetu. Reynslan sýnir að velferðarþjóðfélag verður ekki reist nema á gildum samvinnu og jafnaðar, gildum sem verkalýðshreyfingin hefur haldið á lofti frá öndverðu.

Besta leiðin til að tryggja jöfnuð felst í því að hið opinbera skipuleggi, stýri og fjármagni almannapjónustuna. Lagarammi almannapjónustunnar verður að vera nægilega traustur til að veita henni vernd gegn markaðsvæðingu. Almannapjónustuna á aldrei að reka á hagnaðargrundvelli heldur eiga almannahagsmunir og samfélagsmarkmið að vera í forgrunni.

Öflug almannapjónusta byggir á faglegu og hæfu starfsfólki. Tryggja þarf að mönnun á vinnustað sé með þeim hætti að öryggi notenda og starfsmanna sé ekki hætta búin. Þannig þarf að skilgreina þjónustuna mannaflapörf og fjárþörf í samræmi við eðli og umfang verkefna. Þá er nauðsynlegt að tryggja starfsfólki almannapjónustunnar gott starfsumhverfi og tækifæri til að sækja sér starfstengdamenntun og þjálfun.

Kjaramál

Ein af meginkröfum BSRB er að fólk geti lifað af á launinum sínum. Það tekur ekki eingöngu til launa heldur einnig tilfærslna svo sem bætur og skattbyrði.

BSRB krefst þess að launamunur milli opinbera og almenna vinnumarkaðarins verði jafnaður samkvæmt samkomulagi um lífeyrismál frá september 2016. Launakannanir hafa sýnt að launamunur á milli markaða sé um það bil 17 prósent. BSRB leggur áherslu á að sérstök launaþróunartrygging verði formfest en megin tilgangur hennar er að tryggja samræmi í launaþróun á milli almenna og opinbera vinnumarkaðarins.

Að mati BSRB er það forgangsverkefni stjórnvalda, atvinnurekenda og verkalýðshreyfingarinnar að tryggja jafnrétti í launum óháð stöðu með tilliti til fötlunar, skertrar starfsgetu, aldurs, kynhneigðar, kyntjáningar, kynvitundar, kyneinkenna, kynþáttar, trúar, tungumáls, búsetu, stjórnsmálaskoðana, þjóðernisuppruna, félagslegrar stöðu eða efnahags.

Endurmat á störfum kvenna

Konur búa enn við launamisrétti 60 árum eftir að launajafnrétti var leitt í lög. Íslenskar og norrænar rannsóknir sýna að kynskiptur vinnumarkaður er ein helsta skýringin á kynbundnum launamun. Síðustu ár hefur ýmislegt áunnist í vinnu gegn kynbundnum launamun en áherslan hefur verið á að leiðrétta launamun innan vinnustaða, til dæmis með jafnlaunastaðlinum. Þó það sé góðra gjalda vert er jafnlaunastaðallinn ekki verkfæri sem tekur á því grundvallar misrétti sem viðgengst í samfélaginu, hann leiðrétir ekki skakkt verðmætamat kvennastétta þvert á atvinnugreinar og vinnustaði. Því verður að beina

kastljósinu að leiðrétta laun kvennastétta út frá raunverulegu verðmæti þeirra og þeirri verðmætasköpun sem störfín skila.

Starfsumhverfi starfsfólks í almannaþjónustu

Hlutverk starfsfólks í almannaþjónustu er að veita mikilvæga og lögbundna þjónustu þar sem hagsmunir almennings eru hafðir að leiðarljósi. Tryggja þarf samhæfingu í þjónustunni og að vinnustaðir og störfín þróist í samhengi við samfélagið og þróun þekkingar.

Rannsóknir sýna að starfsfólk í velferðarþjónustu upplifir verri líkamlega og andlega heilsu og minni starfsánægju samanborið við aðrar starfsstéttir. Enn fremur hefur slysatíðnin verið hæst í opinberri þjónustu og einkum hjá lögreglu. Ítrekað hefur verið bent á að ein besta leiðin til að fyrirbyggja þetta er að vinna gegn óhóflegu álagi í vinnu, bæta mönnun og stuðning við stjórnendur.

Til að tryggja öflugna og góða almannaþjónustu er mikilvægt að starfsmenn búi alltaf við besta mögulega starfsumhverfi, þar sem öryggi, þekking, gagnkvæm virðing, fagmennska og góð heilsa er höfð að leiðarljósi. Skapa skal svigrúm og tækifæri fyrir starfsmenn til að þróa hæfni sína og þekkingu með öflugri símenntun og búa þeim vinnuaðstæður sem gera þeim kleift að sinna starfi sínu á faglegan og vandaðan hátt. Í starfsþjálfun skulu starfsmenn vera á launum.

BSRB leggur áherslu á stjórnvöld marki sér skýra stefnu um skipulag vinnu, vinnutíma og starfsumhverfi með það að markmiði að tryggja andlegt og líkamlegt heilbrigði starfsfólks. Þar verði lögð megináhersla á hvernig megi fyrirbyggja óheilbrigð vinnuálag og óheilbrigð samskipti og hegðun á vinnustað. Enn fremur hvernig verði tryggt að stjórnendur hafi þekkingu og hæfni til að vinna að þessum markmiðum.

BSRB vill að reglulega verð gerð heildarúttekt með áhættumati á starfsháttum vinnustaða og aðbúnaði launafólks og eftirfylgni með matinu tryggð. Sérstaklega þarf að skoða vinnutilhögun og vinnuaðstöðu vaktavinnufólks, tryggja að lög um lögbundinn hvíldartíma séu virt, að mönnun sé næg og sjá til þess að álag á starfsfólk sé hóflegt.

Sveigjanleiki og samhæfing vinnu og einkalífs á ávallt að vera í fyrirrúmi til að stuðla að fjölskylduvænna samfélagi og koma í veg fyrir álag og streitu. Rannsóknir sýna fram á að eftir því sem fólki gengur betur að samþætta fjölskyldulífið og vinnuna því betri er andlega og líkamlega heilsa. Hins vegar sýnir reynslan að hætt er við að aukinn sveigjanleiki hafi í för með sér að mörkin milli vinnu og heimilis verði sífellt óskýrari. Bregðast þarf við því með skýrum rétti til að aftengjast og samið verði um réttindi og aðbúnað starfsfólks við fjarvinnu í kjarasamningum.

Stytting vinnuvikunnar

Stytting vinnuvikunnar er grundvallarkrafa BSRB og mikilvægur liður í því að búa til fjölskylduvænna samfélag sem grundvallast á samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs. Lögfesta þarf styttingu vinnuvikunnar í 35 stundir í dagvinnu og að vinnuvika vaktavinnufólks verði 80% af vinnutíma dagvinnufólks án launaskerðingar.

Styttri vinnuvika leiðir til betri starfsánægju og aukinna afkasta, minni streitu vegna samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs, bættrar heilsu og aukinnar vellíðunar. Hún stuðlar einnig að auknu jafnræði í ábyrgð á heimilis- og umönnunarstörfum, aukningu á atvinnupátttöku kvenna og að konur leiti síður í hlutastörf vegna fjölskylduábyrgðar.

Jafnréttismál

BSRB skal standa vörð um að stjórnvöld og atvinnurekendur vinni markvisst að jafnrétti með því að tryggja jöfn tækifæri og jafna meðferð fólks á vinnumarkaði. Sérstaklega þarf að tryggja jafna stöðu og möguleika óháð kynþætti, þjóðernisuppruna, trú, lífsskoðun, fötlun, skertri starfsgetu, aldri, kynhneigð, kynvitund, kyneinkennum eða kyntjáningu, tungumáli, búsetu, félagslegrar stöðu eða efnahags. Þá skal bandalagið sérstaklega vinna að valdeflingu jaðarsettra hópa.

Jafnrétti skal haft að leiðarljósi í allri starfsemi BSRB. Bandalagið skal bjóða upp á öflugra jafnréttisfræðslu til aðildarfélaganna og félagsmanna, stuðla að því að allir vinni að þessu mikilvæga hagsmunamáli launafólks og að unnið sé í samræmi við þær reglur sem gilda um öryggi og jafnrétti á vinnumarkaði og í félagsstarfi.

Staða kynjanna á vinnumarkaði

Mikil kynjaskipting er helsti orsakavaldur launamunar kynjanna á íslenskum vinnumarkaði þar sem eitt kyn er í afgerandi meirihluta í fjölda atvinnugreina. Atvinnupátttaka kvenna er mjög há á Íslandi en rúmlega þriðjungur kvenna er í hlutastörfum vegna þess að þær axla meginábyrgð á fjölskyldu- og heimilisstörfum. Þá eru konur að jafnaði lengur frá vinnumarkaði í kjölfar barneigna heldur en karlar vegna fæðingarorlofstöku til að brúa umönnunarbilið frá því að fæðingarorlofi lýkur og fram að tryggri dagvistun. Það hefur verulega neikvæð áhrif á tekjur, launaþróun og starfsþróunarmöguleika kvenna sem og lífeyrisréttindi. Einnig er mikill munur milli kvenna og karla þegar kemur að valda- og áhrifastöðum þar sem hallar verulega á konur. Grípa verður til aðgerða á hverju sviði fyrir sig til að útrýma aðstöðu- og launamun kynjanna, fólks af erlendum uppruna og fólks með skerta starfsgetu á vinnumarkaði.

Fjölskylduvænt samfélag

Til að byggja upp fjölskylduvænt samfélag telur BSRB mikilvægt að í allri opinberri stefnumörkun og fjárhagsáætlanagerð sé unnið markvisst að jafnrétti í launuðum sem ólaunuðum störfum. Tryggja þarf jafnréttisfræðslu á öllum skólastigum og á vinnumarkaði. Nauðsynlegt er að stefna stjórnvalda hafi samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs að leiðarljósi. Samhliða vinnu við að eyða launamun kynjanna verður að jafna möguleika foreldra til að sinna umönnun barna sinna og auka möguleika þeirra til að verja gæðatíma með fjölskyldunni.

BSRB telur það forgangsmál að bæta stöðu tekjulægri fjölskyldna. Tryggja þarf að öll börn búi við örugga fjárhagslega afkomu, búsetuöryggi og hafi tækifæri til íþrótt- og tómsundaiðkunar. Samfélag jafnaðar verður ekki byggt nema allar fjölskyldur geti boðið börnunum sínum upp á sambærileg tækifæri óháð efnahag og búsetu. Mikilvægt er að efla almenningssamgöngur og gera þær ódýrari.

Ísland sker sig úr gagnvart hinum Norðurlöndunum hvað barnabætur varðar. Norræna velferðarkerfið gerir almennt ráð fyrir því að réttur til barnabóta sé sá sami vegna allra barna óháð efnahag foreldra nema í Danmörku þar sem barnabætur eru skertar hjá fólki sem er komið um eða yfir meðaltekjur. Hér á landi eru það einungis allra tekjulægstu foreldrarnir sem fá óskertar barnabætur. Barnabótakerfið er ómarkvisst og í sumum tilfellum tilviljunarkenndur stuðningur við þá allra tekjulægstu og fólk á lágmarkslaunum býr við miklar skerðingar á bótum. BSRB telur nauðsynlegt að endurskoða íslenska kerfið frá grunni og líta helst til danska kerfisins sem fyrirmyndar. Byggja þarf nýtt barnabótakerfi sem byggir á bestu mögulegu gögnum um þarfir ólíkra fjölskyldna.

Lenging fæðingarorlofs í 12 mánuði er mikið framfaraskref. Hins vegar tryggja lögin ekki jafna þátttöku foreldra í fæðingarorlofi og reynslan sýnir að líklegt er að konur taki lengra fæðingarorlof en karlar og verði því enn lengur frá vinnumarkaði vegna fæðingarorlofs en áður. Því er mikilvægt að atvinnurekendur styðji karla í því að taka fæðingarorlof til jafns við konur. Jöfn þátttaka kynjanna í fæðingarorlofi stuðlar að því að markmiði laganna um að tryggja barni samvistir við báða foreldra og að gera foreldrum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf náist. Hækka þarf hámarksgreiðslur í fæðingarorlofi og greiðslur sem samsvari lágmarkslaunum verði óskertar. Jafnframt þarf að lögfesta rétt barna til öruggrar dagvistunar af hálfu hins opinbera strax að loknu fæðingarorlofi foreldra.

Miklu máli skiptir að launafólk geti brugðist við hinum ýmsu aðstæðum sem geta komið upp í einkalífi og hafi rétt til fjarvista frá vinnu vegna alvarlegra langvarandi veikinda barna án skerðingar á launum. Hið sama gildir um aukningu á réttindum til fjarvista vegna veikinda barna með tilliti til fjölda þeirra og vegna foreldra, maka eða annarra náinna ættingja eða fjölskylduaðstæðna. Slík samþætting leiðir til aukinnar starfsánægju, bættrar frammistöðu, aukinna afkasta og minni starfsmannaveltu.

Kynbundin og kynferðisleg áreitni og ofbeldi á vinnustöðum

Uppræta þarf kynbundna áreitni, kynferðislega áreitni og ofbeldi en rót þeirrar meinsemdar er misrétti og valdaójafnvægi kynjanna. Reynslan sýnir að jöfn staða og jafnir möguleikar allra innan vinnustaða koma ekki af sjálfu sér. Það þarf þekkingu, vilja og aðgerðir til að ná fram breytingum á þessu sviði. Samkvæmt jafnréttis- og vinnuverndarlögum bera atvinnurekendur ríka ábyrgð til að gera sérstakar ráðstafanir til þess að koma í veg fyrir að starfsfólk eða skjólstæðingar verði fyrir kynferðislegri eða kynbundinni áreitni eða öðru ofbeldi á vinnustað.

Birtingarmyndir áreitni og ofbeldis geta verið með orðum, hegðun eða táknrænum hætti. Samkvæmt þeim reglum sem gilda um áreitni á vinnustað skiptir þó ekki máli hvort hver birtingarmyndin er. Öll kynbundin og kynferðisleg áreitni og annað ofbeldi er bannað. Upplifun fólks getur verið mismunandi og vinnustaðamenning sömuleiðis. Lögin eru þó skýr: upplifun þess sem fyrir hegðuninni verður sker úr um hvort um áreitni eða ofbeldi sé að ræða. Það er ekki annarra að meta hvernig þolandi upplifir samskipti eða tiltekna hegðun heldur alltaf þolandans. Uppræta þarf menningu sem flokkar hegðun eftir úreltum hugmyndum um hvar mörkin liggja milli áreitni eða óþæginda. Hvers kyns áreitni er alvarleg og hana verður að taka alvarlega.

Góð stjórnun og markviss samþætting jafnréttissjónarmiða með sérstakri áherslu á að uppræta valdamisræmi í hvers kyns ákvörðunartöku er lykillinn að því að áreitni og ofbeldi eigi sér ekki stað. Við verðum öll að taka þátt til að raunveruleg breyting á viðhorfum og menningu eigi sér stað.

Lífeyrismál

Lífeyriskerfi Íslendinga stendur á sterkum grunni byggðum á þremur stoðum: Opinberu almannatryggingakerfi, atvinnutengdum lífeyrissjóðum með skylduaðild og frjálsum lífeyrissparnaði. Styrkur íslenska kerfisins felst að stórum hluta í sjóðsöfnun en með því er átt við að eignir eru lagðar fyrir jafnóðum og réttinda er aflað til greiðslu lífeyris síðar. BSRB leggur ríka áherslu á að þessu fyrirkomulagi verði ekki hróflað.

BSRB leggst alfarið gegn því að tilgreind séreign verði lögfest. Fyrir því liggja margþætt rök en þau sem vega þyngst eru að breytingin felur í sér veikingu á samtryggingarþætti lífeyriskerfisins, veldur ósamræmi í kerfinu og dregur úr sjálfbærni þess og getur haft verulega neikvæð áhrif á lífeyrisréttindi tekjulægra fólks og kvenna og þeirra sem verða öryrkjar snemma á starfsævinni. Markmiðið með jöfnun lífeyrisréttinda á milli opinbera og almenna vinnumarkaðarins var að samræma lífeyrisréttindi og auka sjálfbærni kerfisins. Lögfesting tilgreindrar séreignar gengur þvert á þau markmið.

BSRB krefst þess að dregið verði verulega úr tekjutengingu almannatrygginga og lífeyrisgreiðslna. Mikilvægt er að launafólk sem greitt hefur í lífeyrissjóði alla starfsævina sjái þess stað í afkomu sinni þegar kemur að starfslokum.

BSRB krefst þess að þær stéttir sem þurfa að hætta að vinna fyrr, til dæmis vegna álags í starfi, fái rétt til snemmtöku lífeyris sem fjármagnað verður sérstaklega með hærra mótframlagi atvinnurekanda í lífeyrissjóð.

Almannatryggingar

Almannatryggingar eru hluti af öryggisneti velferðarsamfélagsins til að tryggja mannsæmandi líf skjör þeirra sem ekki hafa náð að safna nægilegum lífeyrissparnaði eða hafa misst starfsgetu vegna veikinda eða slysa. BSRB krefst þess að tekjutenging almannatrygginga og lífeyrisgreiðslna verði endurskoðuð. Það er grundvallaratriði að lífeyrir tryggi elli- og örorkulífeyrisþegum mannsæmandi líf skjör.

Tryggja þarf að greiðslur almannatrygginga fylgi launabróun í landinu. Gera þarf breytingar á örorkulífeyriskerfinu til samræmis við ellilífeyriskerfið og gera fleiri örorkulífeyrisþegum kleift að stunda atvinnu með því að auka framboð af störfum með sveigjanleika og hækka frítækjemark örorkulífeyris. Mikilvægt er að fólki sé gert kleift að snúa aftur á vinnumarkaðinn eftir veikindi, slysa eða önnur áföll. Reynslan frá bankakreppunni sýnir að fjárhagsáhyggjur og slæm fjárhagsstaða hafa verulega neikvæð áhrif á líkamlega og andlega heilsu fólks. Afleiðingar

Þess eru lengi að koma fram en eru langvarandi og einn helsti orsakavaldur kulnunar og örmögnunar. Tryggja þarf að enginn sé dæmdur til fátæktar vegna skertrar starfsgetu.

Heilbrigðismál

Heilbrigðiskerfið er grunnstoð samfélagsins. Góð heilbrigðisþjónusta bætir lífsgæði fólks og öryggi auk þess sem góð heilsa landsmanna er þjóðhagslega hagkvæm. Hið opinbera á að reka heilbrigðiskerfið fyrir skattfé landsmanna. Kerfið á að vera skilvirkt og tryggja öllum jafnan aðgang að fyrsta flokks þjónustu á réttu þjónustustigi óháð efnahag. Forsenda þess er að fjöldi starfsfólks sé í samræmi við þörf fyrir heilbrigðisþjónustu og þá kröfu sem gerð er til þjónustunnar sem og gott og öruggt starfsumhverfi.

Fjárskortur margra mikilvægra heilbrigðisstofnana hefur leitt til undirmönnunnar, gríðarlegs álags á starfsfólk og aukinnar hættu á kulnun. Mikilvæg þjónusta hefur verið skorin niður, biðlistar hafa lengst og einkafyrirtæki tekið yfir hluta þjónustunnar. Skortur á viðeigandi þjónustuúrræðum fyrir aldraða skapar einnig vanda fyrir heilbrigðiskerfið því ekki er hægt að útskrifa fólk af sjúkrahúsum ef hjúkrunarrými skortir.

BSRB krefst þess að fjárveitingar til heilbrigðiskerfisins verði í samræmi við þörf fyrir þjónustu og að stofnunum séu tryggðar nægilegar fjárveitingar til að standa undir kjarasamningsbundnum launahækkunum starfsfólks.

BSRB leggst alfarið gegn markaðsvæðingu heilbrigðisþjónustu og gjaldtöku sem byggir á hagnaðarsjónarmiðum. Einkarekstur dregur úr skilvirkni kerfisins, yfirsýn og samhæfingu, eykur hættu á oflækningum og torveldar eftirlit með gæðum og umfangi. Einkavæðing eykur líka þrýsting á launalækkunir, fækkun starfsfólks og uppsagnir starfsfólks með mikla reynslu og hærri laun til að auka hagnað af rekstrinum sem rennur þá í vasa eigendanna á kostnað launafólks og gæða þjónustunnar.

Rannsókn Embættis landlæknis á heilsuójöfnuði á Íslandi sýnir að þrátt fyrir að heilsa og vellíðan fari að jafnaði batnandi hér á landi fer heilsuójöfnuður vaxandi á Íslandi. Þau sem búa við kröpp kjör og eru með minni menntun búa við lakari heilsu og lífnaðarhætti heldur en þeir sem eru með hærri tekjur og lengri skólagöngu. Þessi ójöfnuður hefur veruleg áhrif á lífsgæði og lífslíkur. BSRB krefst þess að við þessari þróun verði brugðist. Heilsuójöfnuðurinn verður ekki upprættur nema með víðtækum aðgerðum stjórnvalda og þær sem mestu máli skipta eru að tryggja menntun og fjárhagslegt öryggi. Hvað aðgerðir innan heilbrigðiskerfisins varðar þarf að endurskoða gjaldtöku fyrir ýmsa þætti heilbrigðisþjónustunnar til að stuðla frekar að jöfnu aðgengi. BSRB vill sporna við gjaldtöku innan heilbrigðiskerfisins umfram það sem þegar hefur verið gert með greiðsluþáttökukerfum heilbrigðisþjónustu og lyfja sem og tannlæknaþjónustu fyrir börn og elli- og örorkulífeyrisþega.

Huga verður að jafnræði til heilbrigðisþjónustu eftir búsetu og tryggja öllum greitt aðgengi að heilsugæslu og öldrunarþjónustu. Hið opinbera verður að taka ríkari þátt í ferðakostnaði fólks sem búsetu sinnar vegna hefur ekki sama aðgengi að heilbrigðisþjónustu og aðrir. Afar brýnt

er að stórefla fjarheilbrigðisþjónustu, aðgengi að sérfræðiþjónustu í heimbyggð, sjúkraflutninga og sjúkraflug og tryggja þar með að slík þjónusta sé ætíð til staðar í hinum dreifðu byggðum.

Húsnæðismál

Húsnæðisöryggi, hvort sem um er að ræða búsetu í leiguhúsnæði eða séreign, eru mannréttindi. Hið opinbera á að tryggja öllum húsnæðisöryggi með framboði af húsnæði á viðráðanlegu verði, húsnæðisstuðningi og efnahagsaðgerðum sem draga úr óeðlilegri hækkun húsnæðisverðs.

Skynsamlegasta leiðin til að auka húsnæðisöryggi landsmanna er að greiða niður húsnæði fyrir tekjulægri hópa og þá sem eru með mikla framfærslubyrði. Reynslan sýnir að áherslan á auknar lánveitingar hefur áhrif til hækkunar húsnæðisverðs og gerir öflun húsnæðis enn torveldari fyrir þá sem minnst eiga af fjármagni. Slíkar aðgerðir hafa bein áhrif á efnahagskerfið með aukinni verðbólgu og óstöðugleika.

Almenna íbúðakerfið hefur sannað sig og íbúðum í kerfinu fjölgar ár frá ári. Bjarg, leigufélag BSRB og ASÍ er burðarásinn í því kerfi og stuðlar að húsnæðisöryggi launafólks í lægri tekjuhópum. BSRB leggur ríka áherslu á að árleg stofnframlög frá ríki og sveitarfélögum verði aukin til að flýta fyrir uppbyggingu kerfisins og mæta brýnni þörf launafólks fyrir húsnæði á viðráðanlegu verði.

BSRB leggur áherslu á að ríki og sveitarfélög greiði götu leigufélagsins Blævar, sem er óhagnaðardrifið leigufélag í eigu BSRB og ASÍ. Mikilvægt er auka valkosti launafólks á húsnæðismarkaði sem er yfir tekjuviðmiðum í almenna íbúðakerfinu og stuðla þannig að húsnæðisöryggi fyrir alla.

Beinn húsnæðisstuðningur ríkisins hefur tekið eðlisbreytingum með heilmild til að nýta skattfrjálsan séreignasparnað til að greiða niður húsnæðislán. Greiningar sýna að stuðningurinn nýtist fyrst og fremst tekjuhæstu hópunum. Á sama tíma hefur húsnæðisstuðningur við leigjendur rýrnað að raungildi og fjárframlög til vaxtabóta eru hverfandi. BSRB krefst þess að húsnæðisstuðningskerfinu verði breytt þannig að stuðningurinn beinist að tekjulægri heimilum en ekki þeim tekjuhærri.

Menntamál

Hornsteinn hvers samfélags eru jöfn tækifæri til menntunar og fræðslu við hæfi að skyldunámi loknu. Menntun stuðlar að virkari þátttöku í íslensku samfélagi og eykur hæfni fólks á vinnumarkaði. Þá skilar menntun sér í aukinni verðmætasköpun fyrir samfélagið í heild og auknum tekjum fyrir hið opinbera og landsmenn alla.

BSRB leggur því áherslu á jafnrétti til náms óháð aðstæðum og leggst bandalagið gegn því að skólagjöld, hvaða nafni sem þau nefnast, séu lögð á í opinberum menntastofnunum.

Breyttur vinnumarkaður, menntun og hæfni

Ljóst er að á næstu árum og áratugum verða miklar breytingar á vinnumarkaði tengdar tæknibreytingum fjórðu iðnbýltingarinnar, þróun gervigreindar, umhverfisbreytinga, breyttra neysluháttá, fjölgunar aldraðra og annarra samfélagsbreytinga. Stefnumótun og markviss sýn á samspil vinnumarkaðar og menntunar verður því sífellt mikilvægari. BSRB og aðildarfélög þess leggja áherslu á virka þátttöku í umræðu, ákvörðunartöku og stefnumótun í þeim málum sem snerta menntun og fræðslu í landinu, jafnt í formlega og óformlega skólakerfinu.

Alþingi hefur samþykkt þingsályktun um menntastefnu til ársins 2030 og vinnur að aðgerðaáætlun um hvernig henni verður hrint í framkvæmd. Við innleiðingu vill BSRB að aukin áhersla verði lögð á sí- og endurmenntun, ekki síst í ljósi þeirra breytinga sem fyrirsjáanlegar eru á vinnuumhverfi fólks á komandi árum.

Ríki og sveitarfélög sinna mikilvægri almannabjónustu. BSRB kallar eftir því að allir vinnustaðir hins opinbera setji sér starfsþróunarstefnu og fylgi henni eftir með virkri starfsþróunaráætlun til að þjálfa sitt starfsfólk. Aukin hæfni og bætt kunnátta starfsfólks leggur grunninn að betri opinberri þjónustu. Menntun sem eykur hæfni verður að vera hluti af vinnustaðamenningu framtíðar og að kveðið sé á um ábyrgð vinnuveitenda um símenntun í lögum og í kjarasamningum.

BSRB krefst þess að fagháskólanám verði sérstakt skólastig. Vinna þarf áfram að uppbyggingu þess og að námið verði sjálfsagður hluti af formlega skólakerfinu og fjármagnað af hinu opinbera. Þá þarf það að vera tryggt að þeir sem hafa lokið starfs- eða iðnnámi með námslokum á þriðja hæfniprepi hafi tryggan aðgang að háskólanámi.

Fimmta stoðin

Framhaldsfræðslan er fimmta stoð menntakerfisins og er einkar mikilvæg fólki með litla formlega menntun til að öðlast frekari tækifæri til náms. Nauðsynlegt er að sjóðakerfi framhaldsfræðslunnar sé öflugt og aðgengilegt og að fjárframlög til hins óformlega menntakerfis séu nægileg til að standa undir framsæknu starfi fræðslusetra, símenntunarmiðstöðva og Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins.

Við mat á fjárþörf og fjárframlögum þarf að taka tillit til þess að verkefni framhaldsfræðslunnar eru að verða flóknari og margbreytilegri til dæmis vegna fjölgunar útlendinga á íslenskum vinnumarkaði og því ekki nóg að horfa eingöngu til fjölda einstaklinga þar að baki. BSRB telur mikilvægt að framhaldsfræðslukerfið sé skilvirkt og aðgengilegt fyrir alla þá sem á þurfa að halda og vilja sækja sér sí- og endurmenntun innan kerfisins. BSRB er tilbúið að taka þátt í vinnu við endurskoðun á því.

BSRB leggur áherslu á að lokið verði við endurskoðun laga um framhaldsfræðslu í góðu samráði við aðila vinnumarkaðarins.

Þá leggur BSRB ríka áherslu á að bæði ríki og sveitarfélög komi að uppbyggingu og rekstri fræðslusetra á sviði endur- og símenntunar sem hafa það hlutverk að greina og hanna menntunarleiðir fyrir félagsmenn aðildarfélaga BSRB, þeim að kostnaðarlausu.

BSRB telur nauðsynlegt að styrkja stöðu verk- og starfsnáms samhliða hefðbundnu bóknámi. Tryggja þarf að menntakerfið geti tekið við nemendum sem í námið sækja.

Styrkja þarf hlutverk þeirra starfsgreinaráða sem fjalla um þau störf sem félagsmenn aðildarféлага BSRB sinna og búa ráðunum starfsaðstæður sem tryggja að þau geti sinnt hlutverkum sínum af metnaði. Þá þarf að styrkja Vinnustaðanámssjóð og einfalda vinnuveitendum að nýta sér sjóðinn þannig að það nýtist félagsfólki aðildarféлага BSRB sem best.

Félagsauður

BSRB leggur áherslu á mikilvægi menntunar og beitir sér fyrir því að stjórnir aðildarfélaganna, starfsmenn og þeir sem gefa kost á sér til félagsstarfa fái þá fræðslu og menntun sem nauðsynleg er.

BSRB styður aðildarfélögin í því mikilvæga verkefni að auka og bæta þekkingu félagsmanna sinna í samstarfi við vinnuveitendur. BSRB vill leggja sérstaka áherslu á að auka tækniþekkingu og tölvulæsi í takt við óskir félagsmanna og þarfir vinnumarkaðarins.

BSRB leggur áherslu á að félagsmenn aðildarfélaganna geti þróað starfshæfni sína og menntað sig þannig að þeir verði eftirsóknarverðir á vinnumarkaði alla sína starfsævi. Nauðsynlegt er að tryggja möguleika félagsmanna til að sækja sér starfs- og símenntun samhliða störfum sínum án launaskerðingar. BSRB vill beita sér fyrir því að námsleyfi verði sjálfsagður réttur félagsmanna aðildarféлага BSRB. Slík réttindi þurfa að vera tryggð með kjarasamningum en samræmd á milli félaga.

BSRB leggur áherslu á að erlendu starfsfólki sé boðin góð kennsla og þjálfun í íslensku, þeim að kostnaðarlausu. Þeim sé gert kleift að stunda íslenskunám á vinnutíma og að þeir fái þjálfun í íslensku á vinnustað.

BSRB vill tryggja jafnt aðgengi félagsmanna aðildarféлага að raunfærnimati og náms- og starfsráðgjöf með aukinni kynningu og upplýsingagjöf til að ná til þeirra sem hafa minnstu formlegu menntunina.

Starfs- og símenntun er forgangsmál BSRB enda kallar vinnumarkaður framtíðarinnar á nýja hæfni og nýja hugsun og hugafar grósku. Brýnt er að aðilar vinnumarkaðarins og félagsmenn samtaka á vinnumarkaði taki saman höndum til að árangur náist.

Umhverfis- og loftslagsmál

Loftslagsmálin eru stærsta áskorunin sem þjóðir heimsins standa frammi fyrir. Tíminn til að bregðast við svo að hlýnun jarða fari ekki umfram 1,5 gráður er að renna út og samdráttur í losun gróðurhúsalofttegunda og binding kolefnis eiga því að vera efst á verkefnislista stjórnvalda. Afleiðinga hlýnunar er þegar farið að gæta um allan heim og hér á landi verður þeirra helst vart með bráðnun jökla, breytingum í veðurfari, aukinni úrkomuákefð, skriðuföllum, hækkun sjávarborðs, súrnun sjávar og víðtækum áhrifum á vistkerfið. Losun á hvern íbúa Íslands er ein sú mesta meðal þjóða heimsins. BSRB styður loftslagsmarkmið stjórnvalda en

krefst þess að meiri þungi verði settur í aðgerðirnar því hlýnun jarðar ógnar öryggi og lífsgæðum mannkyns. Efnahagslegar afleiðingar hlýnunar eru gríðarlegar og miklu meiri en kostnaður við aðgerðir til að draga úr losun og auka bindingu.

BSRB krefst þess að réttlát umskipti verði leiðarljós í aðgerðum gegn loftslagsbreytingum og aðlögun að þeim breytingum sem óhjákvæmlegar eru. Markmið réttlátra umskipta eru að fjárfestingar skapi græn og góð störf og að tekjulægri hópar taki ekki á sig hlutfallslega meiri byrðar. BSRB telur nauðsynlegt að aðilar vinnumarkaðarins myndi samstarfsvettvang um réttlát umskipti svo að réttindi og kjör launafólks séu tryggð, ekki síður en atvinnulífsins.

BSRB vill vera loftslags- og umhverfisvænt bandalag bæði í orði og á borði og hvetur aðildarfélög sín til að fylgja Grænum skrefum í starfsemi sinni og hvetja þá opinberu atvinnurekendur sem félögin semja við til að innleiða Græn skref ef þau hafa ekki þegar gert það. BSRB leggur jafnframt áherslu á umhverfis- og loftslagsfræðslu félaga í aðildarfélagum sínum.

BSRB gerir þær kröfur að atvinnurekendur sjái til þess að vinnuaðstæður starfsfólks séu heilnæmar og að atvinnurekendur geri starfsfólki kleift að nota vistvænan samgöngumáta á leið í og úr vinnu og í vinnutíma, til dæmis með því að bjóða starfsfólki samgöngustyrki og aðgang að vistvænum farartækjum.

BSRB styður að stofnaður verði hálandisþjóðgarður til að vernda ósnortin víðerni Íslands sem eru þau stærstu í Evrópu.

BSRB krefst þess að auðlindir landsins verði í almannaeigu og aðgangur allra að hreinu drykkjarvatni sé tryggður. Tryggja þarf að nýting náttúruauðlinda verði sjálfbær og að sem víðtækust sátt ríki um nýtingu þeirra.

BSRB mun beina áherslum sínum til stjórnvalda, atvinnurekenda og síðast en ekki síst aðildarfélaganna með samstarfi og öflugum fræðslustarfi.

Atvinnumál

Hátt atvinnustig er ein af undirstöðum velferðarsamfélagsins og því er brýnasta viðfangsefni stjórnvalda hvers tíma að búa svo um að sem flestir hafi tök á því að stunda vinnu. Markmið verkalýðshreyfingarinnar er að auka lífskjör og lífsgæði launafólks og halda á lofti grundvallarkröfum um jöfnuð, réttlæti og samfélagslega ábyrgð sem mótvægi við arðsemiskröfu atvinnurekenda.

Öflug almannapjónusta myndar hina félagslegu innviði sem tryggja jafnræði og aðgengi að heilbrigðisþjónustu, félagsþjónustu og menntun sem og opinberar fjárfestingar sem tryggja efnislega innviði eins og mannvirki, samgöngur, fjarskipti og aðra þá innviði sem nauðsynlegir eru hverju samfélagi. Þannig skila almannapjónustan og opinberar fjárfestingar samfélagslegum arði með því að mynda þann grunn sem nauðsynlegur er fyrir öflugt atvinnulíf og nýsköpun. BSRB krefst þess að almannapjónustan verði eflað með því að byggja upp enn

sterkari opinberan vinnumarkað sem er samkeppnisfær um starfsfólk við hinn almenna vinnumarkað.

BSRB leggur áherslu á að mótuð verði atvinnustefna fyrir Ísland í samráði við aðila vinnumarkaðarins til að efla stoðir efnahagskerfisins. Vinnumarkaðurinn er að taka miklum breytingum vegna tæknibreytinga fjórðu iðnbyltingarinnar, nauðsynlegrar aðlögunar atvinnugreina vegna loftslagsbreytinga og hlutfallslegrar öldrunar þjóðarinnar á næstu árum og áratugum. Stefnan þarf að taka mið af réttlátum umskiptum til kolefnishlutleysis. Fyrir vinnumarkaðinn þýðir það að leggja þurfi áherslu á grænar fjárfestingar sem skapa störf sem eru launuð með sanngjörnum hætti, veita atvinnuöryggi og vinnumarkaðstengd réttindi og tryggja starfsfólki áhrif á starfsaðstæður sínar. Grænar fjárfestingar á því ekki einungis að meta út frá fjárhagslegum ávinningi heldur einnig út frá áhrifum á fjölda og gæði starfa. Mikilvægur liður í umskiptunum er að gera fólk kleift að efla þekkingu sína og færni með sí- og endurmenntun til að takast á við ný eða breytt störf.

BSRB vill að staða landshlutanna verði styrkt svo þeir hafi aðdráttarafl fyrir fólk til búsetu og starfa. Styrkja verður uppbyggingu atvinnulífs og opinberrar þjónustu á landinu öllu. Verð á orku þarf að vera sambærilegt um land allt og sömuleiðis aðgengi að netsambandi en ljósleiðaravæðing er forsenda starfa án staðsetningar. Skapa verður ný opinber störf í öllum landshlutum í stað þess að flytja störf landshluta á milli. Reynslan sýnir að tilfærsla starfa á milli landshluta hefur bæði neikvæð áhrif á starfsfólk, starfsemi viðkomandi stofnunar og þjónustuna sem á að veita.

Stjórnvöld verða að leggja sitt af mörkum ásamt verkalýðshreyfingunni og fulltrúum atvinnurekenda og hlúa sem best að þeim sem af einhverjum ástæðum falla út af vinnumarkaði. Sérstaklega þarf að huga að langtímaatvinnulausu fólki svo það einangrist ekki félagslega og efnahagslega og fái tækifæri til að mennta sig og þjálfast til nýrra starfa. Hið opinbera á að ganga fram með góðu fordæmi og skapa störf með viðeigandi aðlögun og sveigjanlegum vinnutíma fyrir fólk með skerta starfsgetu.

Efnahags- og skattamál

BSRB leggur áherslu á að félagslegur stöðugleiki sé haft að leiðarljósi við efnahagsstjórn. Efnahagsleg misskipting fer vaxandi á Íslandi, sérstaklega þegar litið er til eigna. Samþjöppun auðs og valds er skaðleg fyrir samfélagið og veldur félagslegri stéttskiptingu og dregur úr félagslegri samheldni. Við þessu verður að bregðast m.a. með skattkerfisbreytingum.

BSRB leggur áherslu á að skattkerfið sé nýtt sem jöfnunartæki. Reka á skattkerfið og um leið velferðarkerfið með því hugarfari að fólk greiði inn eftir efnum en taki út eftir þörfum. Þeir sem betur eru stæðir ættu að leggja hlutfallslega meira til en hinir sem verr eru staddir. Samstaða þarf að nást um þessa hugsun í rekstri hins opinbera og hafa samstöðu og jöfnuð fólks að leiðarljósi.

Sveitarfélögin veita íbúum sínum mikilvæga þjónustu og verkefnum þeirra fjölgar jafnt og þétt. Tekjustofnar sveitarfélaga endurspeglar ekki þessa þróun. Það hefur leitt til þess að laun

starfsfólks hjá sveitarfélögunum eru að jafnaði þau lægstu á íslenskum vinnumarkaði. BSRB telur því nauðsynlegt að hlutdeild sveitarfélaga í skatttekjum hins opinbera verði endurskoðuð og aukin.

BSRB krefst þess að skattalöggjöfin verði tekin til gagngerrar endurskoðunar með það að markmiði að stoppa í götótt og ívilnandi regluverk sem leiðir til skattasniðgöngu, ójöfnuðar og veikingar tekjustofna hins opinbera. Einnig þarf að stórefla skattaeftirlit en fjáveitingar í þann málaflokk skila sér margfalt til baka í opinbera sjóði með aukinni skattheimtu.

Tæknibreytingar og sjálfvirknivæðing kalla á nýja hugsun í tekjuöflun. Þegar tæknin leysir mannshöndina af hólmi er mikilvægt að hagnaðurinn sem af því skapast renni að hluta til hins opinbera.

Álagning kolefnisgjalds á jarðefnaeldsneyti er mikilvægur liður í því að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. BSRB krefst þess að áður en ákvarðanir um skattlagningu eða skattaívilnanir til að draga úr losun eru teknar verði gerð greining á áhrifum skattlagningarinnar á mismunandi tekjuhópa. Ef byrðarnar reynast leggjast þungt á tekjulægri hópa verður að bregðast við með fjárfestingum í loftslagsvænni þjónustu sem getur komið í stað þeirrar sem verið er að skattleggja eða með beingreiðslum til tekjulægri hópa sem verst verða fyrir barðinu á skattlagningunni.

BSRB leggur ríka áherslu á að skattalækkanir séu fullfjármagnaðar en leiði ekki til niðurskurðar í opinberum rekstri, fjárfestingum og tekjutilfærslum. Samneyslan er mikilvæg til að tryggja jafnræði meðal fólks, óháð tekjum, og veiking hennar leiðir af sér aukinn ójöfnuð í tekjum, heilsu og menntun.

Mikilvægt er að auka jöfnunarhlutverk skattkerfisins og lækka skattbyrði lág- og millitekjuhópa og jafna tekjutapið með skattlangingu á hæstu tekjurnar og stóreignafólk. BSRB vill að fjármagnstekjuskattur verði hækkaður þannig að tekjuskattur á rekstrarhagnað og fjármagnstekjuskattur verði sambærilegur við tekjuskatt á launatekjur. Einnig þarf að herða reglur um skattlagningu reiknaðs endurgjalds þannig að ákveðið lágmark heildartekna verði skattlagðar sem almennar tekjur.

BSRB krefst þess að brugðist verði við auknum eignaójöfnuði með lágum stóreignaskatti á hreina eign og að tekjur og eignamyndun eignarhaldsfélaga sem ekki eru í atvinnurekstri verði skattlagðar hjá eigendum.

Ísland er ríkt af auðlindum. BSRB krefst þess að þjóðin fái réttmæta hlutdeild í arðinum sem skapast af nýtingu einkaaðila á auðlindum með auðlindaskatti. BSRB leggur einnig ríka áherslu á að auðlindir verði í almannaeygu en ekki í eigu einkaaðila.